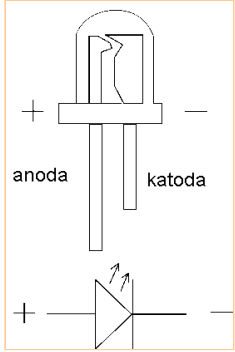
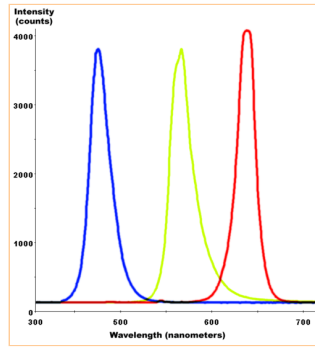
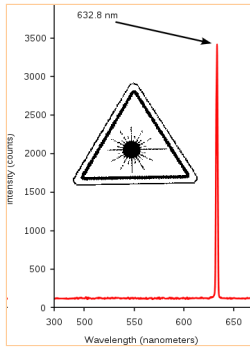
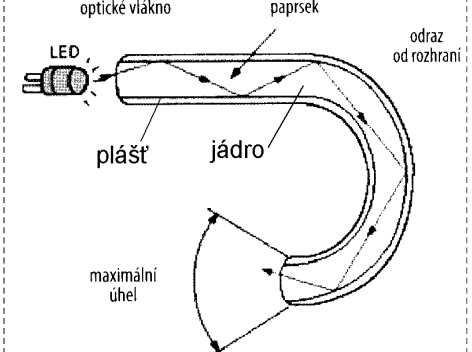

15.7. Optické snímače

↔	Používají se pro detekci a rozpoznávání objektů s využitím světla ,	
↔	Skládají se z vysílače světla a přijímače světla (popř. jen přijímače např. u kamer)	
↔	Výhody	↔ necitlivost vůči rušení elektrickými a magnetickými poli, hlukem
		↔ velký rozsah vzdáleností (až jednotky metrů) při malé velikosti snímače
↔	Nevýhoda	↔ citlivost na vnější světlo, <i>na přítomnost cizích předmětů (nutná přímá viditelnost)</i>

15.7.1. Vysílače světla

↔ Přeměňují elektrický proud na světlo			
LED	Spektrum LED	Spektrum laseru	Optické vlákno
anoda katoda	Intensity (counts) Wavelength (nanometers)	632.8 nm intensity (counts) Wavelength (nanometers)	optické vlákno paprsek odraz od rozhraní plášť jádro maximální úhel

Rozdělení:

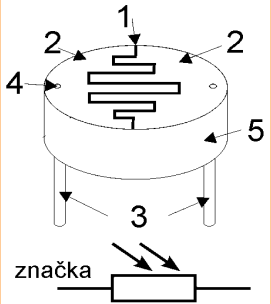

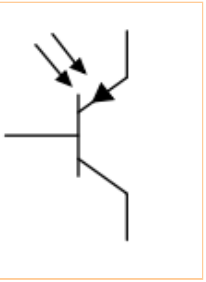
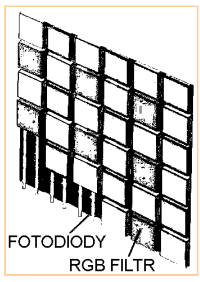
a)	Svítilivé diody LED	↔ Light Emitting Diode = dioda vyzařující světlo, také luminiscenční dioda
		↔ dvouvrstvé (PN) polovodičové součástky emitující světlo při průchodu el. proudu v propustném směru - <i>pracují v binárním režimu (buď svítí nebo nesvítí)</i>
		↔ světlo má úzký rozsah vlnových délek (určitou barvu) daný materiálem diody (<i>rozsah vlnových délek je ale větší než u laseru</i>)
		↔ světlo nelze tak úzce zaměřit (soustředit), jak to dělá laser
		↔ mají velmi malé rozměry, nízkou spotřebu energie - dnes LED svítivky (čím dál větší zářivost)
		↔ v průmyslu převažují infračervené diody LED - emitují infračervené (IR) záření - mají vlnovou délku větší než viditelné světlo – IR světlo není vidět
		↔ IR světlo je odolnější vůči rušení prachem ve vzduchu a je necitlivé vůči rušení viditelným světlem - používá se také pro dálkové ovladače, CNC měřicí sondy
b)	Laser	↔ světlo soustředěné (koncentrované) do úzkého svazku – má velkou energii, je výkonnější
		↔ světlo má stejnou vlnovou délku, polarizaci, fázi (= koherentní světlo - narozdíl od LED)
		↔ podle vnitřního zdroje světla laseru rozlišujeme:
		↔ laserové diody - emitující látka je pevný polovodič (červená barva - ukazovátka, tiskárny, CD/DVD přehrávače, modrá barva – Blu-Ray)
		↔ plynové lasery (He, Ne, CO ₂) – pro větší výkony - jsou dražší

Doplňek:

↔	Světlovodné vlákno (optické)	↔ vyrábí se ze skla (křemíku) nebo z plastu
		↔ využívá se totálního odrazu (viz zákon lomu) na rozhraní materiálů s různým indexem lomu
		↔ skládá se z tenkého optického jádra (\varnothing v μm), silnějšího optického pláště a ochranného obalu
		↔ může se použít u malých snímačů k vedení vysílaného a přijímaného záření

např. na nepřístupná místa

15.7.2. Přijímače světla (optická čidla, světlocitlivé prvky)

↔	Přeměňují světlo na elektrický signál			
↔	využívají polovodičových materiálů (křemík, germanium, indium)			
↔	jsou provedeny plošně, aby na ně vhodně dopadalo světlo			
Fotorezistor		Fotodioda	Fototranzistor	CCD/CMOS
	1 fotocitlivá vrstva 2 elektrody 3 vývody 4 kontakt 5 keramická podložka			

Rozdělení:

a) Fotorezistory	↔	působením světla zvyšují svoji vodivost (zmenšují odpor), nejjednodušší pasivní prvek, dává nejslabší signál, reaguje na změnu osvětlení pomalu
b) Fotodiody	↔	podle zapojení:
	↔	světlem zvyšují svoji vodivost (zmenšují odpor) – pasivní součástka - reagují mnohem rychleji než fotorezistory
c) Fototranzistory	↔	nebo generují elektrickou energii – aktivní součástka – fotovoltaický režim (opačná funkce LED), používají se také u fotovoltaických (solárních) článků, kalkulaček, družic
	↔	jsou citlivější než fotodiody = dávají silnější signál (fungují jako zesilovač), ale mají pomalejší reakci
d) CCD, CMOS obrazové snímače	↔	místo třetího kontaktu (báze) mají okénko pro světlo
	↔	= mřížka (řádky a sloupce) světlocitlivých prvků (fotodiod, fototranzistorů) s pamětí
	↔	CCD a CMOS se liší technologií výroby
	↔	používají se pro snímání obrazu lineárního (čtečky čárových kódů, faxy, scannery) nebo plošného (videokamery, digitální fotoaparáty, vědecké dalekohledy)
	↔	pro barevné snímání jsou potřeba (světlo prochází k fotodiodám přes barevné filtry) buď 3 CCD pro každou barvu (RGB – prof. kamery – větší velikost) nebo 1 CCD s fotodiodami střídavě pro každou barvu vedle sebe
	↔	vyrábí se v podobě obdélníku - čipu - poměr stran čipu bývá 4:3, 16:9 (videokamery), 3:2 (profes. fotoaparáty - kinofilm)
	↔	rozdělení obrazu (počet použitelných bodů - pixelů) se uvádí v megapixelech (milionech obrazových bodů), důležitá je hustota bodů daná rozměrem čipu

15.7.3. Světelné závory

↔	binární (dvoustavové) optické snímače pro detekci objektů - reagují na mnohem vzdálenější objekty než předchozí snímače
↔	přijímač vyhodnocuje 2 stavy = jestli infračervené světlo z vysílače na přijímač dopadá nebo nedopadá

Jednocestná světelná závora		Reflexní SZ	Reflexní snímač
	A vysílač (emitter)		
	B přijímač (receiver)		
	C IR paprsek		
	D detekovaný předmět		
	E odražeč (vpravo)		

a) Jednocestné světelné závory

↔	Přijímač leží naproti vysílači (v optické ose)
↔	snímače mají velký dosah (světlo probíhá přímo do přijímače bez ztrát odrazem)

Příklady použití:

↔	detekce přítomnosti předmětů	↔	počítání předmětů - přijímač čeká na přerušení paprsku předmětem - detekce i malých a rychle se pohybujících předmětů
		↔	detekce vadných výrobků, zlomení nástroje - přijímač čeká na příjem paprsku (předmět zmizí z cesty paprsku)
↔	bezpečnostní clony (mříže, safety light curtains)	↔	při přerušení paprsku (např. člověkem) se stroj (např. beran lisu) zastaví nebo se vydá signál
		↔	slouží k ochraně nebezpečného prostoru (např. strojů před úrazem)
		↔	je to soustava světelných závor - rozteč paprsků určuje velikost předmětu, který lze ochránit
↔	snímač rozměrů (optický mikrometr)	↔	přijímač zachycuje pokles signálu úměrný rozměru objektu, který cloní proud paprsků mezi vysílačem a přijímačem - přesnost v tisícinách - <i>nebinární snímač</i>
↔	odměřování polohy (encoders)	↔	stoly CNC strojů - optické snímání jemných rastrů (rysek) na skleněném měřítku

b) Reflexní světelné závory

↔	Vysílač i přijímač je v jednom pouzdru
↔	Světlo se odráží odražečem (reflektorem) - zrcadlem nebo odrazkou
↔	Vyhodnocuje se přerušení paprsku - použití je stejné jako u jednocestné závory
↔	Nelze použít pro zrcadlicí (reflexní) předměty - odráží paprsky – <i>lze to obejít použitím polarizačního filtru</i>
↔	příklady použití - kontrola přítomnosti součásti u lisu, bezdotykové snímání otáček = počtu přerušení za čas - např. hřídele, ventilátory - na otáčejícím se předmětu jsou reflexní nálepky., odměřování polohy CNC stolů s kovovým pravítkem

c) Reflexní snímače

=	světelné závory bez zrcadla - využívají odrazu paprsků přímo od předmětu
↔	paprsek je přijímaný jen při existenci odrazového předmětu
↔	vzhled, instalace a zapojení snímače - viz obr. u kapacitního přibližovacího spínače)

15.7.4. Ostatní aplikace optických snímačů

a) Kamerové systémy

↔	sledování a záznam pohybu objektů
↔	rozpoznávání tvaru objektů (např. čtení SPZ pomocí OCR, rozpoznání obličejů - identifikace osob, kontrola zboží vzhledem k vadám - porovnávají snímané obrazy se vzorek)

b) Laserové měření vzdálenosti (distanční snímače, interferometr)

↔	nejpřesnější přístroj na měření délky, polohy - měří se doba letu světla - přesnost až desetitisíciny, měřený rozsah až stovky metrů, použití - metrologie, laserová kalibrace a sledování přesnosti polohování strojů (CNC, CMM)